

Literatura a její druhy a žánry

01 Vysvětlíte pojmy a použijte je ve větách.

VĚCNÁ LITERATURA, KNIHTISK, DIALOG, LYRICKÝ SUBJEKT, UMĚLECKÁ LITERATURA, MONOLOG, FORMATIVNÍ FUNKCE LITERATURY

02 Shrňte vlastními slovy obsah textu.

Od dob historických je literatura neodmyslitelně spojena s lidstvem. Člověk si zapisoval nejen úřední a obchodní záznamy, ale i duchovní odrazy skutečnosti, které pro něj představovaly báje, mýty a náboženské příběhy. V souvislosti s těmito náměty začaly brzy vznikat i nové příběhy, které na ně více či méně navazovaly (...). Kromě estetického a uměleckého zážitku ale literatura přináší i poznání.

Alois Bauer: Čestná na dlani

03 Určete autora, druh, žánr, popř. uveďte další charakteristiku následujících děl. Vyplňte tabulku.

Díla:	Autor:	Druh:	Žánr/charakteristika:
Ilias			
Romeo a Julie			
Labyrint světa a ráj srdce			
Robinson Crusoe			
Faust			
Prostopavda			

04 Přečtete si článek a odpovězte na otázky.

Předmětem literatury je člověk zobrazený ve své citové a rozumové sféře, v projevech svého jednání i při řešení základních životních situací. Lidský jedinec nežije ve vzduchoprázdnu, přichází do styku s jinými lidmi, zaujímá k nim různé postoje, vytváří si k nim své vztahy. Je součástí společenského celku, bytostí společenskou, která vytváří dějiny. Během tisíciletého trvání lidské společnosti se ovšem měnily podmínky její existence, proto se měnil i člověk. Protože ústředním hrdinou slovesného umění je člověk, je i literatura spjata s dějinami společnosti. Máme-li sledovat smysl jednotlivých slovesných děl, zjišťovat, jak na sebe navazují, v čem je jejich podobnost nebo odlišnost, musíme si všimnout tzv. literárního procesu. Literární proces je souborné označení pro působení mnoha činitelů, jako jsou autor slovesného díla, jeho život a jeho umělecké schopnosti, společnost, která vznik díla ovlivňuje.

Josef Soukal: Literatura pro 1. ročník gymnázií

i Jaké místo zaujímá v literatuře člověk?

Co je to literární proces?

Co to znamená, že má dílo smysl?

A Jonathan Swift - Gulliverovy cesty

V největší úzkosti jsem zpozoroval, že najednou všichni úprkem utíkají. Odvážil jsem se odejít od stromu a pustit se dále po silnici. Přemýšlel jsem, co je tolik polekalo. Ohlédl jsem se nalevo a uviděl, jak jde po poli zvolna kůň; ten obrátil mé pronásledovatele na útek, jakmile ho zahlédl. Když se kůň přiblížil ke mně, trochu se zarazil. Ale brzy se vzpamatoval a se zřejmými známkami podivu hleděl mi přímo do tváře, několikrát mě obešel a prohlížel si mé ruce a nohy. Chtěl jsem jít dále svou cestou, ale kůň se mi postavil rovnou do cesty. Tvářil se však velmi vlídně a vůbec neprojevoval násilnické úmysly. Hleděli jsme chvíli upřeně na sebe, posléze jsem se odvážil vztáhnout ruku po jeho šíji, abych ho pohladil; hvízdal jsem a vůbec jsem si počínal jako handlíř, když mají sáhnout na cizího koně. Ale to zvíře patrně opovrhovalo mými lichoškami. Zavrtělo hlavou, zamračilo se a zdvihlo lehce pravou přední nohu a odstrčilo mi ruku. Potom třikrát či čtyřikrát zaržalo, ale s tak rozmanitým spádem hlasu, že se mi zdálo, že mluví k sobě nějakou svou řečí.

Zatímco jsme tím byli oba zabráni, objevil se druhý kůň; přistoupil velmi obřadně k prvnímu a oba se navzájem lehce tukli do předních kopyt. Několikrát střídavě zaržali a přitom měnili hlas: zněl u nich skoro článkovaně. Pooděšili několik kroků, jako by chtěli spolu rokovat, a procházeli se sem tam bok po boku jako osobnosti, které přemítají o něčem závažném. Často otáčeli zrak po mně, jako by dávali pozor, abych snad neupláchl. Užasl jsem, vida takové počínání a chování u sprostých zvířat, a usoudil jsem, že jsou-li obyvatelé této země nadání přiměřenou dávkou rozumu, jsou jistě nejmoudřejšími lidmi na zemi.

Přeložil Aloys Skoumal

Literární druh:

Literární žánr:

Téma nebo hlavní myšlenka:

B Pierre Ronsard - Lasky

Vy zestárnete též. Pak přihodí se, drahá, že jednou zvečera, při svíci předouc nit, nad hudbou veršů mých budete zase snít. Ronsard mě oslavil, když bývala jsem mladá. Tu služka staříčka, kterou už práce zmáhá, takže si u krbu navečer hledá klid, a již zpěv veršů mých dokázal probudit, hned nesmrtelný hold vašemu jménu vzdává.

Já budu pod zemí, jen přízrak bez těla, a v hájích myrtových se zbavím všeho žla, co vy, už zestárlá, ke krbu zasednete.

Přeložil Gustav Franci

Literární druh:

Literární žánr:

Téma nebo hlavní myšlenka:

05 Odpovězte na otázky k úryvkům A, B a C.

- Určete druh a žánr literárních ukávek. Dohleďte téma a hlavní myšlenku celého díla. Použijte literaturu nebo učebnici.
- V textech ukávek vyznačte hlavní a vedlejší postavy, vypravěče, dramatické postavy, lyrický subjekt atd., vše podle povahy ukázky. Jako nápořku použijte tabulku literárních druhů a žánrů na str. 12 a rozbor textů na str. 13 v učebnici. Můžete použít Slovníček literárněteoretických pojmů v učebnici.

C Molière - Lakomec

KLEANT

Už se netrapte, tatínku, a nikoho neobviňujte. Vypátral jsem, jak je to s vašimi penězi, a přišel jsem vám oznámit, že je dostanete nazpět, jakmile přivolíte k mému snátku s Marianou.

HARPAGON

Kde jsou?

KLEANT

Buďte bez starostí! Ručím vám za to, že jsou bezpečně uloženy. A vůbec všechno závisí jen na mně. Rozhodněte se, máte na vybranou: buď mi dáte Marianu, nebo přijdete o svou kazetu.

HARPAGON

Nevzal z ní nikdo nic?

KLEANT

Ani to nejmenší. Tak si to rozmyslete.

MARIANA

Ale vy ještě nevíte, že mi nebasa vrátila nejen bratra, kterého vidíte zde, nýbrž taky otce, kterého teď musíte požádat o mou ruku.

ANSELM

Jistě chápete, pane Harpagone, že mladá dívka dává přednost synovi před otcem. Tak bez zbytečných řečí přivolte k obojí svatbě, tak jako já.

HARPAGON

Napřed chci vidět svou kasičku.

KLEANT

Uvidíte ji živou a zdravou.

HARPAGON

Ale já nemám peníze, abych svým dětem dal výbavu a věno.

ANSELM

Z toho si nic nedělejte! Já jich mám pro ně dost.

HARPAGON

Zavážete se hradit všechna vydání spojená s oběma svatbami?

ANSELM

S radostí. Stačí vám to?

HARPAGON

Jakžtakž. Ale dáte mi na svatbu ušít nové šaty.

Přeložil E. A. Saudek

Literární druh:

Literární žánr:

Téma nebo hlavní myšlenka: